

PRIKRITE VLOGE PTIC

// Janez Leskošek

Ptice so stalne ali občasne prebivalke in obiskovalke vsakega zelenega kotička okolice naših domov. Vrtove, zelenice in sadovnjake uporabljajo za iskanje hrane, počitek in gnezdenje. Ptice običajno dojemamo kot nekaj pozitivnega, čeprav za svoj obrok včasih izberejo tudi zelenjavne ali sadne pridelke. Še bolj očitno je to v poljedelstvu, kjer določene vrste iz družine vran (*Corvidae*) občasno povzročajo znatno škodo na pridelku. Kljub vsemu ptice opravljajo več pozitivnih ekosistemskih storitev, ki pa jih hitro in pogosto spregledamo. V nadaljevanju bomo spoznali nekatere izmed njih.

V urbanih okoljih in v kmetijski krajini imajo ptice pomembno vlogo pri nadziranju številčnosti mnogih vrst žuželk, med njimi tudi ekonomsko pomembnih škodljivcev. Več študij, opravljenih na velikih sinicah (*Parus major*), je pokazalo, da lahko pomembno zmanjšajo škodo v sadovnjakih zaradi gosenic jabolčnega zavijača (*Cydia pomonella*). Za nadzor nad populacijami glodavcev pa že v več državah, na primer v Veliki Britaniji, Izraelu in na Nizozemskem, v bližini kmetijskih zemljišč nameščajo gnezdilnice za postovko (*Falco tinnunculus*) in pegasto sovo (*Tyto alba*), vrsti, ki se prehranjujeta pretežno z majhnimi glodavci.

Semenojede in sadjejede ptice imajo pomembno vlogo pri raznašanju semen. To poteka na več načinov. Ko se ptica prehranjuje na rastlini, se lahko manjša semena zapletejo v njeno perje in s ptico prenesejo na oddaljeno lokacijo. Semena lahko ptica razširja tudi v bližnji okolici rastline, ko jih med hranjenjem izkljuva iz ovojev in cvetov, da lahko prosto padejo na tla. Manjše plodove, na primer črnega trna, šipka, drena in jagodičevja, ptice zaužijejo cele, s tem pa tudi seme, ki ga ne prebavijo, temveč izločijo v iztrebku. Slednji nato služi tudi kot gnojilo za rastlinski zarodek. Zanimiv primer je omela, katere lepljiva semena se med prehranjevanjem prilepijo na ptico, ta pa si jih nato »obriše« ob vejo kakšnega drugega gostiteljskega drevesa, v katero bo ta parazitska rastlina pogrnala korenine. Vsem znano je tudi vedenje šoje (*Garrulus glandarius*), ki si zimsko zalogo dela s skrivanjem želoda in drugih drevesnih plodov. Čeprav si lokacije skrivališč zapomni presemetljivo dobro, mnogo semen ostanejo zakopana in vzklijejo v nove rastline.

Ptice imajo v ekosistemih tudi druge, v našem delu sveta morda manj poznane vloge, kot sta prehranjevanje na kadavrih in s tem preprečevanje širjenja

bolezni ter opraševanje rastlin. Zanimivo je, da je »koristnost« ptic v našem okolju odvisna tudi od ohranjenosti njihovega življenjskega okolja. Avtorji decembra 2021 objavljene študije so raziskovali povezavo med ohranjenostjo naravnega habitata v okolici nasadov jagodičevja in ekosistemskimi storitvami ptic v teh nasadih. Ugotovili so, da imajo ptice na nasade z boljšo ohranjenostjo življenjskega prostora predvsem pozitivne učinke – jedo škodljive žuželke, a zaužijejo razmeroma malo plodov. Nasprotno velja za nasade s slabšim habitatom – tam ptice pojedjo manj škodljivcev in več plodov. Raziskovalci predvidevajo, da ptice v bolj ohranjenih habitatih najdejo dovolj naravne hrane in zato v nasadih pojedjo manj jagodičevja. Prav tako so ugotovili, da v nasadih z večjo raznolikostjo pridelka pojedjo več žuželk in manj plodov, kar je najverjetneje posledica večje številčnosti žuželk v takšnih nasadih.

Ptice nam na vrtovih prinesejo mnogo več koristi kot škode. Njihove pozitivne učinke pa lahko ohranjamo in povečujemo predvsem z ohranjanjem njihovega življenjskega prostora. Narava nam bo prinašala koristi le, če bomo z njo živeli v sožitju.

VIRI

- COSTANZA, R. in sod. (2014): Changes in the global value of ecosystem services - *Global Environmental Change* 26: 152-158.
- The Charter Group of Wildlife Ecology, University of Haifa: Using Barn Owls as Biological Pest Control Agents of Rodents. <https://www.birdboxisrael.org/outreach-projects-1/using-barn-owls-as-biological-pest-control-agents-of-rodents>.
- MOLS, C. M. M. & VISSER, M.E. (2002): Great tits can reduce caterpillar damage in apple orchards. - *Journal of Applied Ecology* 39: 888-899.
- Birdlife International (2019): Why we need birds (far more than they need us): <https://www.birdlife.org/news/2019/01/04/why-we-need-birds-far-more-than-they-need-us/>.
- OLIMPI, E. M. in sod. (2022): Semi-natural habitat surrounding farms promotes multifunctionality in avian ecosystem services - *Journal of Applied Ecology* 59(4): 898-908.

Ptice imajo pomembno vlogo pri nadziranju številčnosti mnogih vrst žuželk, med njimi tudi ekonomsko pomembnih škodljivcev.

foto: **Eva Horvat**

Ekosistemske storitve so različne koristi in storitve za ljudi, ki jih zagotavljajo naravni ekosistemi, kot so gozdovi, travniki, kmetijska krajina, vodna okolja itd. Ekosistemske storitve človeštvu zagotavljajo hrano in vodo, regulirajo podnebje in širjenje bolezni, podpirajo cikle ogljika, dušika, fosforja in drugih elementov ter ponujajo možnost za kulturne in rekreacijske dejavnosti. Čeprav je vrednost ekosistemskih storitev nenadomestljiva in neprecenljiva, so jo različni avtorji za potrebe komuniciranja z javnostjo ocenili na okoli 125 bilijonov ameriških dolarjev letno.

